

מלכים א פרק י 1-13 ביקור מלכת שבא

רוצים להיזכר בתובנות/שאלות אפר"ת/דיונים נוספים שהיו במהלך השיעור? רוצים להיזכר בדברים שלמדנו "רק" לחיים ולא כתוכי לבחינת ה"בגרות"??... כנסו כנסו ל"מחברת הצלחות": **"למדנו (השנה) ש..."**
<http://tracks.roojoom.com/r/60878>

במי מדובר? במלך שלמה

מה קרה? מלכת שבא באה מרחוק לבחון את חוכמתו

מתי? לאחר שבנה את המקדש והארמון

למה? (א) לא האמינה לשמועות המוגזמות על חוכמתו.

(ב) רצתה ליצור קשרים כלכליים עימו (במקום קשריו עם חירם).

איפה? באה משבא (מאתיופיה? תימן? מצרים?) לירושלים.

כיצד? בחנה אותו באמצעות חידות. באה אליו עם משלחת גדולה ומתנות רבות כדי לקבל מזמנו היקר.

כמה? נתנה לו 120 כיכר זהב (סכום עצום! **להשוואה** הקנס שהטילה אשור על חזקיה מלך יהודה היה 30 כיכר והמלך רוקן לשם כך את כל האוצרות בית המקדש והארמון. כלומר נתנה פי 4 מכל האוצרות שהיו לחזקיה בארמון ובמקדש!!!).

הערות קצרות אך חשובות מאוד:

פסוק 1: **שומעת את שמע** (את השמועות שנוצרו על חוכמת המלך) **שלמה** = **מצלח**. **לשם ה' = ה' עשה את שלמה חכם למען שמו** = למען התדמית שלו בעיני בני האדם.

פסוק 2: תחום ההתמחות הכלכלית של ממלכת שבא היה **בשמים**.

פסוק 3: **ויגד לה** (ענה לה) **שלמה את כל דבריה**:

לא היה **דבר** נעלם מן המלך, **אשר לא הגיד לה**.

אמצעים ספרותיים להדגשת חוכמת שלמה: 1. שימוש במילת **ההגזמה** "כלי". 2. **חזרה/כפילות** על – 3. **מילת השלילה** "לא". 4. **שורשים מנחים**: "הגד" ו"דבר" ו"לה". 5. **תקבולת צולבת**.

פסוקים 4-5: מלכת שבא מתפעלת ונדהמת **ממגוון** התחומים בהם בא לידי ביטוי חוכמת/גאונות שלמה. בבנייה, לבוש, מאכלים, וכו'. ועולתו ה' יעלה בית ה' – **פירוש** א: נדהמת מכמות הקורבנות שמקריב לה' (השווה ל1000 קורבנות שהקריב לה' בגבעון).

פירוש ב: נדהמת מהקשר בין הצד הפוליטי/חומרי לצד הרוחני/דתי.

ולא היה בה עוד רוח=נעצרה/נעתקה נשימתה מרוב תדהמה/התפעלות/הלם. היתה פעורת פה.

פסוק 7: **הנה לא הוגד לי החצי** היא מגלה שהוא חכם פי 2 ממה שסופר לה עליו (וכאמור, היא לא האמינה שזה הגיוני שהוא כה חכם) פסוק 8: היא מברכת את תושבי ממלכתו – כי הם נהנים מחוכמתו.

פסוק 9: היא מברכת את ה' – כי חוכמת שלמה מה'. היא מדגישה שזה נועד לטובת עם ישראל – שיעשה משפטי צדק ולא להנאתו הפרטית של שלמה.

השוואה ליוסף ופרעה: גם פרעה רצה לבחון את חוכמת יוסף בכוחות עצמו ולא סמך על השמועות על חוכמתו.

גם פרעה הגוי התפעל מחוכמת יוסף וגם פרעה הבין שחוכמת יוסף היא מה'.

אך יוסף, להבדיל משלמה, מצטנע ואומר לפרעה שהחוכמה שלו היא מה' ולא ממנו. שלמה שתק.

פסוק 11: גם חירם מלך צור יוצר קשרים כלכליים/מסחריים עם שלמה. יש טוענים שמטרת הביקור של מלכת שבא זה ששלמה יצור איתה קשרים כלכליים (דרך היבשה) ולא עם צור (דרך הים).

שים לב ל**ניגודים** (מריזם)-מקצה לקצה בין חירם מלך צור לבין מלכת שבא:

זכר/נקבה, עם/בלי שם פרטי, צפון/דרום, קרוב/רחוק, דרך יבשה/ים – המסר: באים אל שלמה מכל העולם!

פסוק 13: **והמלך שלמה נתן למלכת שבא, את כל חפצה אשר שאלה** – חפצה=שאלה=ביקשה. נתן לה כל מה שרצתה. חז"ל לומדים **מהכפילות** המיותרת, נתן לה הכל, כולל נענה לבקשתה שישכב איתה ויעשה לה ילד.

חז"ל מבקרים את שלמה על מעשה זה בכך שהם מספרים שכתוצאה מהריון זה נולד נבוכדנצר שהחריב את ירושלים!

הסיבה שחז"ל **מבקרים את שלמה** בפרק שכל כך מחמיא לו לכאורה, בכלל שהוא חטא ב"ריבוי כסף וזהב" הוא למעשה

עבר על "**חוק המלך**" בספר דברים (פרק) לא ירבה כסף וזהב. הוא היה צריך להגיד לה (כמו) אברהם לאבימלך שסירב לקבל אפילו חוט או שרוך של נעל) שהוא מסרב לקבלת מתנות מבשר ודם ולהגיד לה שהוא סומך רק על ה' שיתן לו את כל מחסורו.

מלבד (חוץ מ) **אשר נתן לה** – **קושי**: כיצד אפשר לתת יותר ממה שנתן??!

פתרון (לפי הגרסה המתוקנת בספר דברי הימים ב ט 12): נתן לה יותר ממה שהיא **הביאה** לו.

כי **יד המלך** = בשפע. **הניב** "יד המלך" = בשפע.

השוואה לאפילוג בחוקי חמורבי: בשניהם החוכמה הרבה והתפקיד ניתנו למלך ע"י האלים. בשניהם החוכמה סייעה למשפטי צדק.

ההבדלים: חמורבי מדבר על עצמו בגוף ראשון יחיד=התנשאות. חמורבי מונה ע"י כמה אלילים. חמורבי דאג גם לעמים אחרים.

חמורבי קבע את החוקים בעצמו (והיה מעל החוק) ואילו שלמה שפט לפי החוקים שקיבל מהאל (והיה כפוף לחוק).

נובעי החשיבה של דה-בוננו/ניתוח אפר"ת:

כסף זה רע? **הניב** "אוהב כסף לא ישבע כסף" יכול להסביר את האיסור להרבות יותר מידי כסף וזהב. בסוף זה יבוא על חשבון העם. המרד בשלמה (שיתואר בפרק הבא) נבע בגלל מיסוי כבד. שמלך לא יודע שובע העם סובל מכך ובסוף גם המלך עצמו.

דירה "נאה" – "מחריבה" דעתו של אדם. אך דירה "מפוארת" מידי – "מחריבה" דעתו של אדם...

מלכים א פרק י"א חטאי שלמה והעונש עליהם

במי מדובר? המלך שלמה

מה (עשה/קרה)? חטא ונענש.

מתי (חטא/נענש)? חטא לעת זקנתו, אך העונש ידחה לימי בנו לשנת **928**-

למה? כי לא התנצל/חזר בתשובה על חטאיו

איפה (חטא)? בירושלים

כיצד (חטא/נענש)? חטא ב-ריבוי נשים, התבוללות ובעבודה זרה. נענש ב-קריעת הממלכה.

כמה? התחתן עם 300 פלגשים ו 700 שרות (סה"כ 1000) – **מספרים סמליים/טיפולוגיים** = **להדגשת איסור ריבוי נשים**.

הערות קצרות אך חשובות מאוד:

- פסוק 1: יש **פירוט** של שמות העמים עימם התחתן שלמה – **להדגשת** כמות העמים = **להדגשת איסור "ריבוי נשים"**. שים לב! כל העמים שמוזכרים הם רק **מסביב** (!) לארץ ישראל! מתוך שבעת העממים שהיו בתוך ארץ ישראל הוא לא מתחתן עם אף אחת מהם היות ואת העמים בתוך הארץ עליו לכבוש ולא להחיות כל נשמה (ראה דברים כ'–**דיני מלחמה**). (ובנוסף) **את בת פרעה – קושי תחבירי**: מדוע נזכרת בנפרד? מדוע איננה חלק מרשימת העמים שמפורטים בפסוק?
פתרון א: כי היא הכי חשובה – הבת של מלך המעצמה החזקה ביותר באזור.
פתרון ב: כי החטא עימה היה הכי גדול – היה איסור מיוחד להתחתן עם המצרים שהטביעו את הזכרים ביאור **פתרון** ג: היתה הכי אהובה עליו (פתרון מתוק/נאיבי/חביב אך לא הולם את הפשט הכתובים כי הבן שירש אותו הוא הבן שנולד לו מהמלכה העמונית ולא המצרית. יתרה מכך, הוא התחתן איתה מוקדם, **משיקולים דיפלומטיים**, כך שלא אהבה/משיכה מינית היה המניע המרכזי...).
- פסוק 2: **כפילות** – פעמיים מוזכר האיסור "לא לבוא" לא להתחתן עם הגויים. לא אקטיבית ולא פאסיבית=**הדגשת איסור התבוללות**. **"דבק לאהבה"**=**מטאפורה**-כינוי למשיכה מינית עזה "רודף שמלות"=**אירוניה**-מאוהב ה' הפך לאוהב תאוות בשרים/נשים.
כלומר: המניע לריבוי הנשים ולהתבוללות הוא מניע מיני ולא מניע פוליטי (לא ניתן לתרץ זאת, כמו בפרק ג', כאירוע חריג/חד פעמי של "נישואין דיפלומטיים" אלא הסיבה היא – מינית). נזכיר שגם דוד חטא בחטא מיני – עם בת שבע. וגם יהודה עצמו חטא בחטא מיני – עם תמר. אך להבדיל מדוד ויהודה שלמה לא ידע לקחת אחריות ולהתנצל.
- פסוק 4: **לעת זקנת שלמה** – ביטוי שמציין שהוא לא חטא כל הימים אלא רק כשלא היה לגמרי צלול = **מרכז את חומרת החטא כלבב דוד**=**השוואה ניגודית**-מדגיש את חומרת החטא. היה צריך ללמוד דוגמה מאביו הביולוגי ואבי שושלת המלוכה שלו.
פסוק 7=**בנה במה**=מזבח לעבודה זרה. **שיקוץ**=**כינוי** גנאי לאליל. **על פני ירושלים**=ממול ירושלים=**מרכז את חומרת החטא** שלא בנה במקום אשר בחר ה' לשים את שמו (בירושלים עצמה).
שלמה מפר את **העיקרון הדיוטרונומיסטי** (של ספר דברים) לא רק שהוא לא שובר חפצים של עבודה זרה הוא אפילו בונה!
פסוק 8: **"כן עשה לכל נשיו"**-**מרכז את חומרת החטא** בכך שבנה עבור נשיו ולא עצמו, מדגיש את חומרת החטא שעשה כך **לכל הנשים** ללא יוצא מהכלל. (עשה – בגוף שני = הוא עשה? הוא אחראי? למרות שהוא לא הבנאי בפועל אלא "רק" הרשה))
קושי: מדוע פסוק 7 נזכרים רק עמון ומואב ולא כל העמים? הרי בנה בנות **לכל** נשותיו?!!
פתרון: בגלל שהם החטיאו אותנו כבר בדור המדבר עם נשותיהם שגרמו לנו לחטוא בעבודה זרה (ושלמה חשב שלו זה לא יקרה-חשב שאם הוא חכם אז יש לו "חסינות" מפני משיכה מינית ומפני השפעתה על אמונותיו).
פסוק 9: נטה לבבו=**מטאפורה**=שינה את דעתו/אמונתו. (**תזכורת**: לב=מחשבות/אמונות (ולא כמו בימינו: "רגשות"))!
מ"ה' הנראה אליו פעמיים"="ה' התגלה אליו פעמיים ובכל זאת חטא=הדגשת החטא.
פסוק 11: העונש: **קרוע אקרע את הממלכה מעליך** = תפקיד המלוכה יעבור ממך למישהו אחר. לאחד **מעבדיך**=השפלה גדולה!!
פסוק 12: **הקלה א**: העונש היה **גמול דורות** ולא גמול אישי – בזכות דוד אביו. ('עונש דחוי=עונש דהוי'!!)
פסוק 13: **הקלה ב**: העונש לא יהיה מלא אלא חלקי – ישאר לבנו שבט אחד – למען דוד אביו ולמען כבודה של ירושלים בה המקדש פסוקים 14-25 לבגרות.
פסוק 26: ירבעם היה בן לאישה אלמנה=אישה **ממעמד חברתי נמוך**! **הרים יד מלך**=מרד בשלמה (כפי שיפורט להלן).
פסוק 27: ירבעם אמר בקול רב מה שכולם ראו אך לא העיזו לדבר **"שלמה סגר את פרץ עיר דוד אביו"** שלמה סגר פתחים בחומה שפתח דוד המלך כדי להקל על עולי הרגל = ביקורת שלילית. בעת העתיקה ביקורת שלילית על מלך =גזר דין מוות!
פסוק 28: ירבעם היה **"גיבור חייל"**=בעל כריזמה/כושר הנהגה. **"עושה מלאכה"**=כושר ניהול וארגון. אחראי על **"סבל בית יוסף"**=אחראי על גביית מס משבטי אפרים ומנשה.
הסיבה שאין מרד מצד שבט יהודה – כי שלמה מפלה אותם לטובה ולא גובה מהם מיסים!
פסוק 29: **והוא מתכסה בשמלה חדשה** – לא ברור מי לבש בגד חדש ירבעם או אחיה הנביא. בכל מקרה זה חדש כדי לסמל שושלת מלוכה חדשה שקמה בעם ישראל.
"והם לבדם בשדה"=במקום ללא עדים-כדי שלא יסגירו אותם למלך שהם מורדים בו – ממנים לו מחליף.
פסוק 31: אחיה מוסר לירבעם 10 מתוך 12 קרעים/חלקים=**מעשה סמלי** להעברת תפקיד המלוכה על 10 מתוך 12 השבטים.
פסוק 32: **והשבט האחד יהיה לו** – **קושי**: 1+10=11 ולא 12. להיכן נעלם שבט? פתרון: לא ספר את בנימין כי הוא שבט קטן.
פסוק 34: **נשיא אשיתנז** אהפוך את בנו של שלמה מ"מלך" ל"נשיא" בלבד. (כמו 12 הנשיאים של 12 השבטים בתקופת המדבר)
פסוק 38: גם ירבעם מקבל את התפקיד **על תנאי** – בתנאי שישמור על המצוות (כמו דוד). אחרת גם ממנו תלקח הממלכה.
פסוק 39: **הקלה ג**: הפילוג יהיה זמני - **"לא כל הימים"** = עונש זה לא מטרם. זה כלי. העונש יהיה עד שנת **722** (עד חורבן שומרון).
פסוק 40: שלמה רוצה להרוג את ירבעם כי מרד בו (כפי שפורט בפסוק 27 שדיבר בגלוי ולא מה שסופר בפסוק 39-29 כי זה בסתר).
מילה מנחה: מצרים. מדגישה את **שיטת הגמול מידה כנגד מידה**. שלמה חטא עם מצרית ולכן ירבעם מקבל מקלט במצרים.
פסוק 43: **שלמה שוכב עם אבותיו**=נקבר עם דוד אביו בקבר המשפחתי=אות כבוד. ובנו רחבעם מולך (אוטומטית/בירושה) תחתיו.
השוואה להמלכת שלמה ע"י דוד אביו טרם מותו של דוד:
דוד מכריז עוד בחייו על מינוי שלמה מלך במקומו ומושיב אותו על כסאו ועושה טקס הכתרה, אך שלמה לא עושה זאת.
סיבה א: כי יודע שרחבעם יענש בגלל חטאיו והממלכה תתפלג ולכן לא מכריז עליו כמלך על כל העם כדוד אביו.
סיבה ב: במקרה של שלמה היה מאבק ירושה בינו לבין אחיו הגדול יותר ולכן היה צורך בהתערבות של דוד המלך.
נובעי החשיבה של דה-בונ/ניתוח אפר"ת:
שאלה: מה רע ב"משיכה מינית" לעובד/ת אלילים?? לפי **תיאוריית האיזון ההכרתי של היידר** אנו חשים איזון כאשר אנו מסכימים עם מי שאנו אוהבים. תאמר לי מי חבריך אומר לך במה/במי אתה מאמין. (=השפעה חברתית!).

מלכים א פרק י"ב 1-24 פילוג הממלכה (928-)

במי מדובר? במלך **רבעם** (שהיה צריך למלוך על כל "רוחב" הממלכה, אך **ירבעם** ה"יריב" שלו לקח לו את ה"רוב")...

מה קרה? איבד את השלטון על תושבי השומרון (על 10 שבטים מתוך 12)

מתי? בשנת 928-

למה? **סיבה דתית**: עונש על חטאי שלמה. **סיבה פוליטית**: לא הסכים לבקשה להפחית מהמיסים המוגזמים של אביו.

איפה? רבעם בא מירושלים לשכם כדי שתושבי השומרון יכתירו אותו עליהם

כיצד? הם מתפלגים (וקוראים לירבעם למלוך עליהם)

כמה? נשאר למלוך על 2 שבטים בלבד (על יהודה ובנימין).

הערות קצרות אך חשובות מאוד:

- פסוק 1: "אם החר לא בא אל מוחמד מוחמד בא אל החר" רבעם רואה שהעם לא בא אליו לירושלים להכתירו אז הוא מגיע אליהם. אפשר לפרש זאת כצעד אמיץ אך אפשר לראות זאת כהתרפסות. (ניתן למצוא ביסוס בפרק לכל דעה).
צעד **אמיץ**: גם בהמשך הוא מגייס צבא ונלחם ולא מוותר וגובה מיסים.
צעד **מתרפס**: העם מפרש זאת כחולשה וכשנותנים לעם את האצבע הוא מבקש את כל היד.. לא רק כבוד גם הפחתת מיסים.
- פסוק 2: למרות שגם ירבעם שמע על מות שלמה הוא נשאר במצרים = מפחד.
- פסוק 3: קוראים לירבעם=ביטוי **לחולשה** של רבעם כי לא העזו לעשות זאת בתקופת שלמה אביו.
- פסוק 4: מבקשים מרבעם הפחתת מיסים, וכן מציבים לו את זה כתנאי לכך שהוא ימלוך עליהם=ביטוי **לחולשתו** יחסית לשלמה.
- פסוק 5: רבעם מבקש זמן להתייעצות-מצד אחד ביטוי **לחולשתו** – שאינו יודע להחליט מייד ומהר ולבד כמו שלמה במשפט שלמה מצד שני ביטוי לחוכמתו – איננו פיזי ואיננו מחליט בשליפה מהבטן/שרוול.
- פסוקים 6-7: תחילה פונה רבעם ליועצים הוותיקים שפעלו עוד מתקופת שלמה התנ"ך **מכנה** אותם "זקנים" לאות כבוד. הם מיועצים לו "היום" (בטווח הקצר) תהיה "עבד" (תקשיב להם) כדי שבטווח הארוך הם יעבדוך וזה ישתלם לך.
- בספר דברי הימים **(היהודאי קיצוני)** מחקו את המילה "היום" כי זה נשמע מניפולטיבי/ערמומי מידי וזה פוגע בכבוד מלכי יהודה.
- פסוק 8: מדווחים לנו שרבעם נוטש את עצת הזקנים עוד לפני שהוא בכלל שומע את העצה של הילדים=סימן שלא רצה בתשובה זו.
- פסוק 9: **השוואה** בין הפניה לזקנים לבין הפניה לילדים (ילדים= **כנוי** גנאי ליועצים חסרי ניסיון והבנה פוליטית)

השאלה ל"זקנים": **איך** אתם נועצים, **להשיב** את-העם-הזה דבר

השאלה ל"ילדים": **מה** אתם נועצים, **ונשיב** דבר, את-העם-הזה – **אשר דברו אלי, לאמר, הקל מן-העל, אשר-נתן אביך עלינו**.

"מה אתם"=את הילדים הוא שואל מה להגיד – מה הניסוח ולא כיצד להתנהג (להוריד/להשאיר מיסים).

"ונשיב"=את הילדים הוא מזהיר שהתשובה שלהם תשפיע עליהם ולא רק עליו. על תפקידם ולא רק על התפקיד שלו.

לילדים הוא מפרט תוך כדי **עיוות** של מה שהעם אמר כי הוא מזמין את התשובה שהוא רוצה לשמוע. הם לא היו בשטח ויאמינו לו.

השוואה בין הדיווח של רבעם לילדים **הקל מן העל** **אשר-נתן אביך עלינו** לבין הגרסה של המספר המקראי: **הקל מעבדת אביך הקשה, ומעלו הכבד אשר-נתן עלינו ונעבדך**.
סיבת ההשמטות: מזמין את התשובה שרוצה לשמוע! הוא מתייעץ רק לגבי הניסוח (=טקטיקה) ולא לגבי ה"אסטרטגיה".

פסוק 10: עצת הילדים להשתמש **במטאפורה** ש"קטני עבה ממותי אבי" הזרת שלי עבה מהמותנים של אבי=אני הרבה יותר חזק!
פסוק 11: אבי יסר בשוטים ואני בעקרבים" המיסיים של אבי כאבו לכם כמו כאב של הצלפת שוט ושלי כמו נשיכת עקרב=קשים יותר!
פסוק 14: מספרים לנו שהוא עונה לעם כפי שיעצו לו הילדים. מפרטים לנו את דבריו. אך (כרגיל יש הבדלים..) הוא לא מספר על המטאפורה שמשווה בין הזרת שלו למותניים של אביו כדי לא לפגוע בכבוד אביו.

פסוק 15: **סיבתיות כפולה**: הסיבה שהמלך עשה את הטעות הפוליטית היא כי ה' רצה להוציא באמצעותה את העונש לחטאי שלמה. **קושי דתי**: כיצד ה' פגע לרבעם בבחירה החופשית? מדוע לא הניח לו להקשיב לזקנים וגרם לו להקשיב לילדים?

פתרון: כמו אצל פנח – הפגיעה בבחירה החופשית היא חלק מהעונש על החטאים. במקרה זה – **נמול דורות**.
פסוק 16: **סיסמת המרד "מה** לנו **חלק בודד"** = אין לנו קשר יותר לממלכת בית דוד! תושבי השומרון מתפלגים מממלכת יהודה. **ולא** (לנו) **נחלה בנן-ישי** = **תקבולת נרדפת חסרה = כפילות** = להדגשה! (שים לב: מה=לא!)
"לאוהליך ישראל" – **קושי כרונולוגי**: תושבי השומרון כבר לא גרים באוהלים (כמו בדור המדבר)אלא בבתי אבן.

פתרון: יש כאן "**תיקון סופרים**" – היה כתוב "לאוהליך ישראל" שהם מורדים בה' ותקנו זאת לכבוד ה'.
פסוק 18: רבעם לא נואש **בלי להמתין** שהאוירה תירגע – בלי להמתין עוד פעם שלושה ימים או כל תקופת צינון אחרת – הוא שולח את שר המס (שר האוצר) לגבות מיסים אך העם כועס ורוגם באבנים ורוצח את שר האוצר של רבעם.

גם רבעם בקושי וניצל ונמלט ברגע האחרון בחזרה לירושלים (ממנה הגיע לשכם בתחילת הפרק כדי להמליך את עצמו).
פסוק 19: **העורך המקראי** מציין **שעז היום הזה**=עד רגע כתיבת הפרק – תושבי השומרון מורדים בממלכת יהודה. כלומר פרק זה נכתב לפני שנת 722 – כי לאחר מכן ממלכת שומרון נחרבה ולא היתה קיימת עוד.

פסוק 20: תושבי שומרון ממלכים עליהם את ירבעם. ורבעם שולט רק על שבט יהודה.
"**יולתי שבט יהודה לבדו**" – לפי **תרגום השבעים** היה כתוב שבט בנימין. כלומר, רבעם לא שולט על עוד שבט חוץ מבנימין.

פסוק 21: רבעם מגייס מתוך שבט יהודה ובנימין 185,000 חיילים כדי להשיב בחזרה את המלוכה לידיה.
השורש "שב" הוא **שורש מנחה** בפרק – כל צד רוצה להשיב אליו את תפקיד המלוכה.

פסוק 22-24: ה' מתגלה לנביא ואומר לו שיאמר לרבעם להימנע מהמלחמה כי זה **עונש** על חטאי אביו, וכן להימנע **ממלחמת אחים**.
סיבה סמויה נוספת – **סיבה צבאית** – אין סיכוי לשני שבטים לנצח 10 שבטים.

כובעי החשיבה של דה-בוננו/ניתוח אפר"ת:

שאלה: מה רע לנסות להיות נחמד?? לפעמים "נחמדות" ו"אדיבות" מתפרשים כ"חולשה" ומנוצלים לרעה. למשל, אם מורה לא מעניש מי שמפספס/מביט בפלאפון בשיעור.. התלמיד בסוף מאשים אותו שהוא לא הסביר כלום בשיעור...

מלכים א פרק י"ב 25-33 ביסוס ממלכת שומרון (-928)

במי מדובר? במלך **ירבעם** (ה"יריב" של **רחבעם** שהיה צריך למלוך על כל "רוחב" הממלכה ומלך במקומו על **רוב** ממלכתו)...

מה קרה? מבסס את שלטונו

מתני: בשנת **928-**

למה? כי חושש לחייו אם ימרדו בו כמו שמרדו ברחבעם

איפה? בונה תחילה את שכם ואח"כ עובר ובונה את פנואל **כעיר בירה** לממלכה החדשה שלו

כיצד מבסס? א) בונה **עגלי זהב** ומניח אותם בקצוות הממלכה שלו כדי שלא יעלו עוד לרגל לירושלים ולא יפגשו שם ברחבעם. ב-ג) בונה **במות** וממנה **כוהנים** מכל השבטים ולא רק משבט לוי – כדי שעוד שבטים יהיו מרוצים מה"קרבה לצלחת"... ד) מזיז את **חג סוכות** בחודש אחד לחודש חשוון – כדי ליצר הבדלים שייצרו שנהא ופילוג (ה) כאמור לעיל, בונה לעצמו **עיר בירה** (עיר בה מרוכזים מוסדות השלטון המרכזי).
כמה? הוא שם עגל אחד בבית אל ואחד בדן. הוא ממנה כוהנים מכל 10 השבטים שבממלכה שלו.

הערות קצרות אך חשובות מאוד:

פסוקים 25-28: "סוף מעשה במחשבה תחילה" לפני שירבעם בונה עגלי זהב הוא מתייעץ עם יועצים וזאת לאחר שחשש שימרדו בו. פסוק 28: **רב לכם מעלות לירושלים**=די לכם-אין צורך עוד לעלות לרגל עד לירושלים.

הנה אלוהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים=סיסמת החגיגות של אהרון בחטא העגל במדבר סיני

פסוק 29-30: הוא מצלב עגל אחד בדן ואחד בבית אל "ויהי הדבר הזה לחטאת" הצבתם נחשבת לחטא למרות שהם לכבוד ה'

א. כי יש איסור לבנות פסל מסכה (ראה עשרת הדיברות)

ב. כי בהמשך התפללו לעגלים ולא לה'

ג. ברגע שיש אחד ולא שניים טועים לחשוב שזה ייצוג של ה' אחד. גם שלמה בנה עגלים ושם במקדש. אך כשיש אחד זה מבלבל כאלו זה סמל לה'.

פסוק 33: ירבעם עולה בעצמו ומקריב קורבנות על הבמה שבנה בתאריך החדש של חג סוכות ש"בדה מליבו" המציא בעצמו.

כובעי החשיבה של דה-בוננו/ניתוח אפר"ת:

שאלה: מגוון זה "טובי" לפעמים הבדל תרבותי קטן גורר מלחמת אחים/שנאת חנם. ויכוחים בתוך המשפחה לעיתים חריפים וקשים הרבה יותר מאשר ויכוחים עם אנשים זרים – דווקא בגלל הצפייה לדמיון מוחלט ודווקא בגלל שהבדלים ממילא נורא קטנים.

מלכים א פרק ט"ז 23-33 מלכי שומרון החוטאים

המונוליט מכרוח

מצבת מישע

במי מדובר? המלך עומרי הרשע ובנו המלך אחאב הרשע

מה קרה? חוטאים לה'

מתני:

למה? כדי להכעיס (ולא משקולים פוליטיים)

איפה בשומרון

כיצד? חטאים דתיים - בעבודה זרה

כמה? מסופר שעומרי קונה את שומרון תמורת

הערות קצרות אך חשובות מאוד:

פסוק 23: **סינכרון** לוחות זמנים: עומרי התמנה למלך על שומרון כאשר אסא היה מלך כבר 31 שנים בממלכת יהודה. עומרי מלך על כל ממלכת ישראל 6 שנים, סה"כ היה מלך 12 שנים, כי בהתחלה מלך 6 שנים רק על תרצה. "בית עומרי" מחליף את "בית ירבעם" כפי שהנביא הבטיח לירבעם שתהיה לו שושלת יציבה רק אם לא יחטא.

פסוק 24: **מדרש השם** "שומרון" על שם שמר - הבעלים ממנו רכש עומרי את הקרקע. חז"ל רואים בקניית קרקע בארץ ישראל עבור עם ישראל כמעשה חיובי.

פסוקים 25-26: מסופר שעומרי עושה אותם חטאים כמו ירבעם אך נחשב חוטא גרוע יותר מירבעם כי ירבעם חטא בגלל אילוצים פוליטיים ואילו עומרי חוטא כדי להכעיס ולא כדי לייצב את שלטונו.

פסוקים 27-28: **ויתר דברי גבורתו**-שאר מעשי הגבורה (הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל)

קושי: וכי לחטאו זה גבורה? מה הפירוש שיתר הדברים הטובים שעשה מפורטים בספר ההיסטוריה של מלכי שומרון?
פתרון: הכוונה למעשי הגבורה הצבאית שלו כפי שנמצא **בכתובת הארכיאולוגית "כתובת מישע"** על ניצחונותיו על מואב

פסוק 29: אחאב התמנה למלך בשנת 38 למלך יהודה.

קושי כרונולוגי: אם עומרי מלך 12 שנים והוא התחיל למלוך בשנת 31, הרי שאחאב היה צריך למלוך משנת 43 ולא 38?!!
פתרון: סופרים לעומרי רק את 6 השנים שמלך על כל ממלכת שומרון/ישראל ולא את כל 12 השנים שהיה בתפקיד חלקי. פסוק 30: אחאב נחשב לחוטא גדול מעומרי כי בנוסף לחטאים שעשה עומרי (כמו ירבעם) כדי להכעיס, הוסיף עוד סוגי עבודה זרה – את **פולחן הבעל "אל הגשם"** – הפולחן שהביא איתה אישתו – איזבל – בת מלך צידון.

(כמו על עומרי) התנ"ך לא מספר לנו על כוחו הצבאי העצום של אחאב, כפי שמסופר **בכתובת על קרב קרקר במונוליט מכרוח**.

הסיבות: א. התנ"ך הוא לא ספר היסטוריה ולכן הוא מפנה למקורות חיצוניים (שהיו קיימים בזמנו ולצערנו אבדו ואין זכר מהם).

ב. התנ"ך הוא ספר דתי-חינוכי ולכן הוא לא יחמיא לחוטאים

ג. העורך המקראי הוא **פרו-יהודאי** והוא לא יחמיא למלכי שומרון.

כובעי החשיבה של דה-בוננו/ניתוח אפר"ת:

שאלה: מה "רע" לומר מילה "טובה" לפעמים אנשים עלולים לראות במילה טובה "הכשר" (לגיטימציה) לכל יתר ההתנהגויות.

מלכים א פרק י"ז

במי מדובר? אליהו הנביא

מה קרה? נענש (=ה' מנסה להעבירו תהליך חינוכי)

מתי? לאחר שהטיל בצורת (כנראה-על דעת עצמו) על אחאב והשומרון

למה? כי אליהו העניש את אחאב ולא ידע שעונשים לא עוזרים וגם עונש זה לא עזר...

איפה? בהתחלה גלה לנחל כרית ובהמשך לאלמנה בעיר צרפת שליד צידוק

כיצד? ה' הגלה את אליהו לנחל כרית ולצרפת

כמה? הוגלה לשני מקומות

הערות קצרות אך חשובות מאוד:

- פסוק 1: אם-?היזה השנים האלה טל ומטר = לא יהיו גשמים = תהיה בצורת = **מול קיבוצי** (גם הצדיקים סובלים). מי החליט על הבצורת? **פירוש א'**: ה' - שנאמר "יחי ה' אשר עמדתו לפניו" - כלומר ה' אמר לאלהיו באחת ההתגלויות אליו. **פירוש ב'**: כי אם-לפי דברי = רק אני - אליהו - אחליט אם יהיה גשם או לא.
- שאלה**: למה דווקא עונש בצורת? **תשובה א'**: כי זה העונש שנקבע באופן עקרוני על עבודה זרה (וחרה אף ה' ולא יהיה מטר..). **תשובה ב'**: עונש **מידה כנגד מידה** - כי התפללו ל"בעל" ל"אל הגשם".
- פסוקים 2-6: **לך מזה** = לך מכאן = גירוש = עונש - על כך שהטיל בצורת על דעת עצמו. **ונסתר**=תתחבא=הגנה מפני אחאב שרוצה להמיתו על כך שהטיל עליו ועל ממלכתו עונש בצורת **מהנחל תשתה**=הצלה מפני הבצורת. כלומר, גם אם ה' מעניש העונש הוא לא מטרה. המטרה לא להשמיד. אלא לחנך. נחל כרית=נחל אכזב=נחל שמימיו מתייבשים "נכרתים" (נגמרים) בקיץ/שאין גשם (כפי שבאמת קרה בהמשך). נחל כרית - **מדרש שם סמוי** - מימיו נכרתים/נגמרים.
- את העורבים ציוותי לכלכלך = ה' צווה על העורבים להאכיל את אליהו יום בלחם ובשר. עורבים - **פירוש א'**: שם של ציפור - שנוהגת לגנוב מזון מבני אדם ולא להביא מזון לבני אדם=**נס על טבעי** **פירוש ב'**: שם של ציפור - שנפל לה מזון שגנבה במקרה ליד אליהו - **נס מסוג צירוף מקרים** **פירוש ג'**: כינוי לתושבי הערבה/הישוב עורב/ערבים = זה לא נס בכלל.
- פסוק 7: לאחר כמה שנים נגמרים המים בגלל הבצורת אך אליהו נותר אדיש. הוא עדיין לא מתפלל לא למען עצמו ולא למען העם ישראל כפי שהיינו מצפים מנביא. כלומר התהליך/העונש במקום זה - נכשל!
- פסוק 9: קום לך = לך מכאן = גירוש = עונש - על כך שהטיל בצורת על דעת עצמו. וישבת שם... הנה ציוותי שם אישה אלמנה לכלכלך - אלמנה = מעמד כלכלי נמוך אך אליהו לא מתבייש ולא מוותר והולך להיעזר בה למרות הקושי הכלכלי שלה לדאוג אפילו רק לעצמה.
- מילה מנחה/כפילות**: "שם" - להדגיש שה' שולט גם שם - בכל העולם = **תפיסת אלוהות אוניברסאלית**. שימו לב **לדמיון המילולי** ב" **נוסחאות הפתיחה** "ויהי דבר ה' אלי" וכן, למילים המנחות לך, ציוותי, לכלכלך. כלומר, מדובר באירוע אחד שמחולק לשניים.
- פסוק 10: **ויקום וילך.. ויבוא=יבוי פעלים** = זריזות. אליהו רואה אישה אלמנה (כנראה מזהה לפי הבגדים - בגדים שחורים?) מקוששת עצים - מלקטת זרדים להבערת אש וקורא לה ועושה לה "מבחן מים" - בוחן אותה האם תסכים לתת לו לשתות **מעט** מים (למרות **הבצורת**).
- פסוק 11: כאשר האלמנה מסכימה ללא ויכוח הוא מכביד עליה ומבקש בקשה נוספת וקשה יותר - שתביא לו גם לחם. פסוק 12: האלמנה נשבעת בה' (אלוהי אליהו) שלא נותר לה אלא "סעודה אחרונה" לה ולבנה. פסוק 13: אליהו לא נסוג ולא מוותר ואומר לה בקשה שלישית - קשה יותר - תני לי לאכול ראשון וממה שישאר תאכלי.

האם אליהו ידע מי האלמנה?	כן	לא
	ה' נתן לו סימן שהיא מקוששת עצים	היה צריך לבחון אותה האם זו היא
	לא ויתר לה למרות סירובה	גם על עורבים נאמר "ציוותי" וה' לא דיבר איתם...
האם האלמנה ידעה על בוא אליהו?	כן	לא
	נשבעת בשם ה' המפורש -אלוהי אליהו	סירבה לספק לו לחם / לא התכוננה לבואו
	נאמר שה' ציווה עליה לכלכלו	אליהו היה צריך לספר לה על דבר ה' שיהיה לה נס

השוואה למבחן המים שערך אליעזר עבד אברהם לרבקה:

המבחן שערך עבד אברהם	המבחן שערך אליהו
בוחן ילדה בתולה	בוחן אלמנה שיש לה ילד
מבקש רק מים	מבקש גם לחם
רבקה נותנת לעבד מעבר למה שביקש	האלמנה מסרבת לבקשה לתת לחם
בוחן בתקופת שפע	בוחן בתקופת בצורת
המפגש נגמר בנישואי רבקה ליצחק שהולידו את יעקב	אליהו לא מתחתן ולא עושה ילד
מגיע אליה למען משהו אחר (למען שידוך ליצחק)	מגיע למען עצמו בלבד (שתכלכל אותו בזמן הבצורת)
מביא לה ולמשפחתה מתנות	לא מביא לה כלום. הנס נעשה רק כי לא היה לה מה לתת לו לאכול...

מהשוואת **סצנת דפוס הנישואין** עולה שאלהו **איננו** יצור חברותי. איננו רגיש. לא מתחתן.

איזו גרסה?	מי אכל/ה ראשון/ה?	מה הביסוס לגרסה זו?
לפי הכתיב: הוא והיא	אליהו	שנאמר: עשי לי .. בראשונה.. כי כה אמר ה'...
לפי הקריא: היא והוא	האלמנה	שנאמר "ותאכל" בלשון נקבה

שימו לב, למרות שאליהו טען שהתנאי להצלחת הנס הוא שהוא יאכל ראשון – "דרך ארץ קדמה לתורה" למרות שאכלה לפניו לפי גרסת ה"קריא" הנס תרחש בכל זאת! הכלל המוסרי שרבי עקיבא למד מהמילים "ואהבת לרעך כמוך: ש"חייך קודמים לחיי חברך"!

פסוק 16: **כִּד הִקְמַח לֹא קָלְתָה** - כד הקמח לא נגמר
וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסַר - כלי השמן לא נגמר = **נס על טבעי**
קושי לשוני: מדוע כתוב על הכד "תכלה" בלשון נקבה ועל הצפחת בלשון זכר?
פתרון: יש להפוך את סדר המילים. הגרסה הנכונה היא: **כִּד הִקְמַח לֹא חָסַר** ו**צַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא קָלְתָה**

פסוק 17: **הַבֵּן שֶׁל הָאֵלְמָנָה נִעְשָׂה חוֹלָה אֲנוּשׁ עַד אֲשֶׁר מֵת כְּתוּצָאָה מִמַּחֲלָתוֹ.**
 פסוק 18: **הָאֵלְמָנָה מֵאֲשִׁימָה אֶת אֱלִיהוּ בְּמוֹת בְּנָה – לְפִי תְּפִיסָתָה הַדְּתִית – ה' מִסְתַּכֵּל רַק עַל הַצְּדִיקִים וְכֹאשֶׁר רָאָה שֶׁהִיא לֵיד אֱלִיהוּ, בְּהַשׂוּאָה אֵלָיו הִיא רַק צְדִיקָה, הַעֲנִישָׁה בְּמוֹת בְּנָה.**

פסוק 19: **אֱלִיהוּ לּוֹקַח אֶת הַגּוֹוִיָּה שֶׁל הַיֶּלֶד לְ"עֲלִיָּה" לְחֹדֶר בְּקוֹמָה הַשְּׁנִיָּה/עֲלִיית גַּג. חֵי לְבַד. לְמִרְוֹת שֶׁהִיא אֵלְמָנָה.**
 פסוק 20: **אֱלִיהוּ מֵאֲשִׁים אֶת ה': הַגֵּם עַל-הָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר-אֲנִי מִתְּגוֹרֵר עִמָּה הַרְעוֹתָ, לְהַמִּית אֶת-בְּנָה פִּירוּשׁ א': ה' פָּגַע גֵּם בְּאֵלְמָנָה וְלֹא רַק בְּאֵלְמָנָה. כְּנֵרָאָה אֱלִיהוּ רוֹמֵז שֶׁהַבְּצוּרָת עַל הָעַם הִיא בְּגַלְל ה' וְלֹא בְּגַלְלוּ! פִּירוּשׁ ב': ה' פּוֹגַע גֵּם בְּאֵלְמָנָה וְלֹא רַק בְּאֱלִיהוּ, בְּכַךְ שִׁכַּעַת גַּם הָאֵלְמָנָה סוֹבֵלֶת וְלֹא רַק אֱלִיהוּ סוֹבֵל מִנְדוּדָיו.**

הָאֵם הַתְּהַלִּיד/הַעוֹנֵשׁ עֶזְרָה? הָאֵם אֱלִיהוּ סוֹף סוֹף מִתְּפַלֵּל בְּעַד אֲנָשִׁים אַחֵרִים (כְּמוֹ שְׂאִיב בְּפֶרֶק מ"ב סוֹף סוֹף מִתְּפַלֵּל בְּעַד אַחֵרִים?!) – **מִצַּד אַחַד** – כֵּן! הוּא מִתְּפַלֵּל בְּעַד בֵּן הָאֵלְמָנָה. **מִצַּד שֵׁנִי** – לֹא! מִתְּפַלֵּל רַק עַל הָאֵלְמָנָה שֶׁהוּא חֵי אֲצֵלָה וְלֹא עַל כָּל הָאֵלְמָנוֹת שֶׁסוֹבֵלוֹת מִהַבְּצוּרָת וְהַיֶּלֶד שֶׁלָּהֶם מֵת.

פסוק 21: **וְיִתְמוּדָד עַל הַיֶּלֶד שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים** = נִשְׁכַּב עָלָיו – לְמַעַשָׂה בִּיצַע בּו מְבַלֵּי מִשִּׁים: "הַחִיָּיָה" = **נס מסוג צירוף מקרים**
 אֲךָ הַפִּירוּשׁ הַמְּקוּבֵּל הוּא שֶׁזֶה **נס על טבעי** שֶׁהוּא חוֹר מִמוֹת מוֹחֵלֵט לְחַיִּים.

פסוק 22: ה' נענה מייד לתפילת אליהו והילד קם לתחייה.

פסוק 24: **עֲתָה זֶה יָדַעְתִּי, כִּי אִישׁ אֱלֹקִים אַתָּה; וְדַבֵּר-ה' בְּפִיךָ אֲמַת**
קושי כרונולוגי: מדוע אומרת שהיא יודעת רק עכשיו שאליהו איש אלוהים? הרי הכריזה עליו ככזה כבר בפסוק 18!
פתרון: לאחר מות בנה כאילו שכחה כל מה שקרה לפני כן. הכל מחוויר כאשר הבן שלך מת חס ושלום.

רמז מטרים: יש כאן רמז לפתרון הראוי – שהנביא צריך לחולל נס כדי שיחזרו בתשובה במקום להעניש את החוטאים.

כובעי החשיבה של דה-בונ/נייתוח אפר"ת:

שאלה: "עונש" זה "טוב"? עונש לא רק שהוא לא באמת מועיל – הוא מזיק! כשאני בתפקיד של "עכבר" והמורה/שוטר/הורה בתפקיד של "חתול", אני הופך לרובוט חסר מצפון/ערכים. יש הבדל "שמים וארץ" בין "עונש" ל"חיזוק שלילי"!!!

מלכים א פרק י"ח

במי מדובר? אליהו הנביא

מה קרה? מודיע על סיום הבצורת

מתי? לאחר שלוש שנות בצורת

למה? (א) כי ה' אמר לו. (ב) כי עונשים לא עוזרים/נועדרו להיות זמניים. (ג) כי חזרו בתשובה בעקבות הניסוי שערך אליהו

איפה? בהר הכרמל

כיצד? גרם לעם לחזור בתשובה באמצעות צפייה בניסוי מדעי/אמפירי להוכחת קיומו של ה'.

כמה? פעלו נגדו 450 נביאי בעל ו 400 נביאי אשרה (אך בסוף רק 400 נביאי הבעל הגיעו כי איזבל חששה שנביאיה יפסידו בניסו).
הערות קצרות אך חשובות מאוד:

פסוק 1: **יְיָ הָרָאָה אֶל-אַחָב – קושי לשוני** – כיצד אפשר להיות גם אקטיבי ("לך") וגם פאסיבי ("הראה")?
 פתרון: אליהו ילך חלק מהדרך לקראת אחאב ואז ימתין שאחאב יבוא לראותו.

וְאֶתְנָה מִטֶּר-ה' קוֹבַע/מַחֲלִיט הָאֵם/מִתִּי תִהְיֶה בְּצוּרָת.

פסוק 5: **אֲחָאָב פּוֹנֵה לֵאב הַבַּיִת/מִנְכִּ"ל אֲרָמוֹנוֹ שִׁיטִיעַ לוֹ בְּחִפּוּשׁ מִזוֹן בְּשַׁעַת הַבְּצוּרָת:**
 לֶךְ בְּאַרְץ אֶל-כַּל-מַעֲיָנֵי הַמַּיִם וְאֶל-כַּל-הַנְּחָלִים **אוּלַי** נִמְצָא חֲצִיר – **כפילות** על מילת **ההגזמה** "כל" מדגיש את חומרת הבצורת ו**נִחְיָה סוּס וְנֶפֶד**-אֲחָאָב דוֹאֵג לְבַעֲלֵי הַחַיִּים שֶׁלוֹ וְלֹא לְאֲזַרְחִים שֶׁלוֹ. (בַּעֲלֵי חַיִּים אֱלוֹ שִׁימֹשׁוּ אֶת הַצְּבָא/חֵיל פְּרָשִׁים שֶׁל אֲחָאָב).

פסוק 6: **אֲחָאָב וְעוֹבְדֵיהָ מִתְּפַצְלִים וְכָל אֶחָד מִחֲפָס לְבַד בְּשֵׁטַח אַחֵר.**
 הַדְּבַר מַעֲיֵד עַל הָאֲמוּנָה הַרְבֵּה שֶׁרוֹכֵשׁ אֲחָאָב לְעוֹבְדֵיהָ וְרַק לְעוֹבְדֵיהָ/שֶׁלֹּא סוֹמֵךְ עַל אֵף מִשְׁרַת אֲלֵא רַק עַל אָדָם אֶחָד חוּץ מִמֶּנּוּ..
 הַדְּבַר מַעֲיֵד עַל חוֹמֵרֵת הַבְּצוּרָת – שֶׁהַמֶּלֶךְ צָרִיךְ לְחַפֵּשׁ בְּכוֹחוֹת עֲצָמוֹ כִּי לֹא מֵאֲמִין לְטַעֲנוֹת מִשְׁרָתוֹ שֶׁאֵין כָּלוּם או: כִּי שֵׁם יִמְצָאוּ יִקְחוּ לְעַצְמָם וְלֹא יִבְיֵאוּ אֵלָיו

פסוקים 7-8: **בְּזִמְנָה הַחִיפּוּשִׁים אַחֵר תְּבוּאָה/חֲצִיר לְבַהֲמוֹת הַמֶּלֶךְ, מוֹצֵא עוֹבְדֵיהָ לְפַתֵּעַ אֶת אֱלִיהוּ:**
הַאֲתָה זֶה אֲדַנִּי – אֱלִיהוּ=עוֹבְדֵיהָ אֵינְנוּ בְּטוֹחַ שְׂמֹזָה נִכּוֹן וְלִכֵּן שׁוֹאֵל אֶת אֱלִיהוּ הָאֵם הוּא אֱלִיהוּ הַנְּבִיא?
 וַיֹּאמֶר לוֹ, אֲנִי; לֶךְ אֲמַר לְאֲדֹנֶיךָ, הִנֵּה אֱלִיהוּ=אֱלִיהוּ לֹא מִכְנָה אוֹתוֹ בְּחִזְרָה בְּכִינוּי חִיבָה (לְמַשֵּׁל "כֵּן. בְּנִי.")
 וּמִצּוּוֹה אוֹתוֹ לְקַרְוֹ אֵלָיו אֲחָאָב הַמֶּלֶךְ.

פסוקים 9-12: עובדיה חושש לחייו ושואל את אליהו מדוע הוא מטיל עליו משימה שתגרום למותו. שכן, אחאב מחפש את אליהו כדי להורגו (על עונש הבצורת שהטיל על העם) ואם יניח לאליהו להישאר לבד ושוב הוא יעלם, אחאב יוציאו להורג. אחאב חיפש את אליהו בכל מקום ששלט/היה לו קשר פוליטי, והשביע תושבים שאם אליהו ימצא בשטחם הוא יפגע בהם. פסוק 13: עובדיה מוודא שאליהו יודע על כך שהוא מחביא מפני איזבל ואחאב 100 נביאים, אותם פיצל לשני מקומות שונים, ודואג להם לחם ומים.

תכונות עובדיה: אמיץ-מסכן עצמו למען הצלת הנביאים

חכם/זהיר-מפצל אותם לשני מקומות כדי שאם יתגלה מקום אחד המקום השני ישרוד

צדיק/ירא ה'-מאמין בה' ודואג לנביאיו תוך כדי חירוף נפשו

אמין-אחאב נותן בו אמון וסומך עליו שאם ימצא מזון הוא יביא אותו למלך.

עשיר-יש לו למרות הבצורת מספיק מזון ל 100 נביאים

נושר ארגון-היה אב הבית/מנכ"ל של ארמון אחאב=תפקיד בכיר מאוד בממלכה.

השוואה לאליהו: עובדיה מאיר את אליהו **באור שלילי** – עובדיה דאג לאחרים ולאליהו דאגו אנשים אחרים.

פסוק 14: אתה אימר (לי), לך אימר **לאדין** הנה אליהו; וְהִכְנִי – "אדון"=**מילה מנחה**-מדגישה את **הקונפליקט**-שהוא חש "משרתם של שני אדונים" שרוצים ממנו דברים סותרים. מצד אחד אליהו (קרא לאחאב) ומצד שני אחאב (הרוג את אליהו).

פסוקים 15-16: אליהו נשבע בה' שלא יזוה ושחאב יראה אותו כשיבוא אליו ולכן עובדיה הולך לקרוא לאחאב לאליהו.

פסוק 17: אחאב מגיע, לא בטוח בזיהוי אליהו, אך פונה בשאלה המאשימה את אליהו: הֲאֵתָה זֶה עֹבֵד יְשָׁרָאֵל משמעות **הניב** בהקשרו (בפרק): אתה זה שמשחיר=פוגע בעם ישראל (באמצעות הבצורת).

משמעות **הניב** בימנו: אתה זה שפוגע בעם ישראל (במעשים הפוליטיים/חברתיים/תרבותיים שלך בארץ/בעולם).

פסוק 18: אליהו משיב לאחאב שאחאב הוא זה שעוכר/משחיר/פוגע בעם ישראל בגלל חטאיו.

פסוק 19-20: אליהו מציע לאחאב לערוך ניסוי כאשר הוא יתמודד לבדו מול 850 נביאי שקר.

פסוק 21: אליהו פונה אל העם כנאשמים ומאשים אותם: **עַד-מָתִי אַתֶּם פְּסָחִים עַל-שְׁתֵּי הַסְּעָפִים**

הפירוש המילולי של **המשל**: עד מתי אתם מדלגים (כמו ציפור) מענף לענף!?

פירוש **המשל** המסר: עד מתי אתם "רוקדים על שתי חתונות" גם מאמינים בה' וגם באלילים!??

אליהו יוצא נגד **"מיזוג האמונות" (סינקרטיזם דתי)** שמבצע העם שמאמין גם בה' (שהוא אל יחיד) וגם בריבוי אלים...

אם-הבעל לכו אחריו – **קושי רעיוני**: מדוע אליהו מרשה/מיעץ להם לחטוא בעבודה זרה?

פתרון: אליהו מדבר **באירוניה** – הוא לא מתכוון שהם יעבדו עבודה זרה. להיפך! שיפסיקו.

ולא-ענו העם אתו דבר = העם לא מגיב **להאשמה** נגדו ולא אומר כלום כי אין להם מה לענות. אכן לא הגיוני.

פסוק 22: וַיֹּאמֶר אֱלִיהוּ אֶל-הָעָם: אֲנִי נֹתַרְתִּי נְבִיא ה' לְבָדִי. **קושי**: מדוע אומר שהוא הנביא היחיד הרי הוא יודע שיש עוד 100!?? **פתרון** א: לא רוצה להסגיר את הנביאים כדי שלא ירצחו אותם/יענישו את עובדיה.

פתרון ב: הם לא פועלים בגלוי נגד נביאי השקר כמו אליהו

פתרון ג: הוא לא סופר אותם כשוויים אליו.

פסוקים 23-24: אליהו מציע לעם להיות **שופטים** בניסוי שיבדוק מי האל האמיתי – והעם מגיב בחיוב ואומר "טוב הדבר".

פסוק 25: אליהו מציע ל 400 נביאי הבעל זכות קדימה. סיבה גלויה: כי אתם הרבים – לא מנומס שרבים ימתינו לאדם בודד.

סיבה סמויה: רוצה שיתייאשו מהר ויותרו על תורם. אם אליהו היה מתחיל ומצליח ראשון לא היו מוותרים והיו ממשיכים לנסות עוד ועוד או מוצאים תירוצים למה כעת הם לא יכולים. כאשר התחילו ראשונים הם הרימו ידיים ואמרו עכשיו תורך

פסוק 26-28: נביאי השקר לא מצליחים להדליק את האש ע"י תפילות לאלים שלהם, ואליהו לועג עליהם **באירוניה** ומציע להם לצעוק חזק יותר לאלים שלהם: כִּי שִׁיתְּ וְכִי-שִׁיג לֹו (אולי הוא באמצע שיחה עם אל אחר), וְכִי-דַחַךְ לֹו (אולי הלך להתפנות/לשירותים); וְאֵלֵי יִשָּׁן הוּא וְיִקַּץ. הם לא מבינים את הלעג הסמוי כי הם מאמינים שלאליים יש תכונות אנושיות.

פסוק 29: **ואין-קול ואין-לענה, ואין קשב=חזרה משולשת על מילת השלילה "אין"=הדגשה** שהאלים לא מגיבים. משמעות **הניב** בהקשרו (=בפרק): האלים לא מגיבים לקריאות נביאי הבעל.

משמעות **הניב** בהקשרו בימנו: אין שום תגובה מצד הגוף שפונים אליו (משטרה/שירות לקוחות/הנהלה..).

פסוק 30: ה' משקם/משפץ את המזבח כתוצאה מהתפרעות/השתוללות/טקסים של נביאי השקר? כִּיפֹּא אֶת-מִזְבַּח ה' הַקְּרוּס **קושי רעיוני**: כיצד אליהו מקים מזבח מחוץ למקדש בניגוד לעקרון **הדוטרונמיסטי** (של ספר דברים)?

פתרון לפי **הגישה הביקורתית**: ספר דברים עדיין לא נכתב בתקופתו / אליהו לא תמך בדעה של ספר דברים.

פתרון לפי **הגישה המסורתית**: "עת לעשות לה' הפרו תורתך" – זו **שעת חירום** כדי שעת יחזור להאמין בה'. לפי פסוק 36 - אליהו פעל לפי ההנחיות של ה' ולא על דעת עצמו.

פסוקים 31-35: כדי להעצים את תחושת **הנס העל טבעי** אליהו מצווה לשפוך על הקורבן שלו 3 פעמים 4 דליים של מים (סה"כ 12) המספר 12 חוזר על עצמו פעמיים – כמות האבנים מהם נבנה המזבח היה גם הוא 12 (כנגד 12 שבטי בני ישראל).

וַיֹּאמֶר שָׁנוּ (תשפכו עוד פעם – פעם שנייה) וַיִּשְׁנוּ (שפכו עוד דלי מים), וַיֹּאמֶר שְׁלֹשׁוּ (פעם שלישית) וַיִּשְׁלְשׁוּ (שפכו פעם שלישית)

פסוק 37: אליהו מתפלל לה': **עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי** – המילה "ענה" היא **מילה מנחה**. תפקידה להבדיל בין ה' לאלילים שאינם מגיבים.

אליהו אומר אל/על ה': "אַתָּה הַסְּבֵת אֶת-לִבִּי אֶחְרָנִית"=אתה סובבת אותם/את אמונתם נגדך.

קושי דתי: מדוע ה' גרם לעם להאמין באלילים? מדוע מענישו בבצורת אם הוא גרם להם לאמין באלילים?

פתרון: אתה תסובב אותם/את דעתם הפוך ממה שהיא כעת, כלומר, הם יחזרו להאמין בך.

הערה: גם לפי הפתרון יש כאן פגיעה בבחירה החופשית – אך לפחות אין את בעיית הצדק שנענשים שלא באשמתם. פסוק 39: נעשה **נס על טבעי** ונדלקת אש מעצמה/משמים ששורפת הכל למרות שהכל רטוב והעם **מכריז** פעמיים: ה' הוא האלוהים.

הערה: בתום תפילת נעילה ביום כיפור נהוג שכל הקהל מכריז בקול רם "ה' הוא האלוהים" כמה פעמים.

פסוק 40: אליהו מבקש את עזרת העם בלכידת נביאי השקר. העם מסייע לו. אולם, אליהו לבדו שוחט את נביאי הבעל. העם לא משתף פעולה עם רצח המוני זה למרות שהדין ה"יבש" הוא להוציא להורג נביאי שקר (עונש הוא כלי להרתעה ולא מטרה).

הערה: מסתבר שלא רק עונשים גם ניסים גלויים אינם עוזרים. רק מי שממילא האמין (גם) בה' האמין (רק) בה' כתוצאה מהניסוי. אך מי שלא האמין בה' מלכתחילה שום נס לא יעזור לו לשנות את דעתו.

פסוק 41: אליהו סוף כל סוף מודיע לאחאב על סיום הבצורת ומציע לו למהח לשוב לביתו לפני שיתפוס אותו הגשם ואחאב נשמע לו.

פסוק 42: אליהו "גוהר"=ישוב כשפניו בין ברכיו – ומתפלל לה' שהבצורת תסתיים כפי שהבטיח כעת לאחאב בתום הניסוי בכרמל (מה שהיה מצופה שיעשה לפני 3 שנים... אצל האלמנה/בנחל כרית)...

פס' 43-44: אליהו שולח את נערו שבע פעמים לבדוק האם נהיה מעונן. בפעם השביעית יש ענן בגודל כף יד. ומצווה לזרז את אחאב.

פסוק 45: תוך זמן קצר נהיה גשם גדול. ואחאב הספיק כבר להגיע לעמק יזרעאל.

פסוק 46: בגלל שאחאב נשמע לאליהו הפעם אליהו מוכן לכבד אותו. אם בתחילת הפרק סרב ללכת לקראתו, כעת רץ לפניו לאות כבוד. אליהו "שינס מותניו" ורץ יותר מהר מכרכרת הסוסים של אחאב = **נס על טבעי**

מלכים א פרק י"ט

במי מדובר? אליהו הנביא

מה קרה? מודח/מתפטר/מתפטר מתפקידו

מתי? לאחר הניסוי בהר הכרמל

למה? כי נכשל בתפקידו כנביא

איפה? במערה בהר סיני

כיצד? ממנה לעצמו מחליף (את אלישע הנביא)

כמה? ה' מראה לו 1+3 מראות נבואיים כדי לנסות לחנכו

הערות קצרות אך חשובות מאוד:

פסוק 1: וַיִּגַד אַחָב לְאֵיזָבֵל, אֵת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵי, וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר הָרַג אֶת-כָּל-הַנְּבִיאִים, בְּחָרֵב. אחאב מתפעל ומדווח לאיזבל על אשר נעשה בהר הכרמל. אך למרות **החזרה המשולשת על מילת ההגזמה "כל"** לא כתוב שהוא מספר לה על הצלחת הניסוי אלא על שחיטת נביאי הבעל למרגלות הר הכרמל.

מטרתו: להפחיד? להכעיס? לפי מבחן התוצאה איזבל מתעצבנת ומצווה להרוג את אליהו.

פסוק 2: איזבל מודיעה לאליהו: "כִּי-יַעֲשֶׂוּן אֶלְהֵים, וְכִי יוֹסִפוּן, כִּי-כַעַת מָחָר אֲשִׁים אֶת-נַפְשְׁךָ, כַּנֶּפֶשׁ אֶחָד מֵהֶם". שתוך 24 שעות גם הוא ימצא את מותו = **מידה כנגד מידה** על מעשיו (מבחינתה).

תפיסת האלוהות שאיזבל מאמינה בה היא **פוליתיאזים** כי מדברת על אלוהיה בלשון רבים "יעשוון/יוסיפון". מדוע מודיע לו במקום לשלוח שכיר חרב להרוג אותו??

- מסתפקת בכך שיבהל ויברח (יגלה את עצמו) כפי שעשה ירבעם שנמלט כאשר שלמה הודיע על כוונתו להורגו.
- לא רצתה באמת להרוג – רק לאיים – אולי כי חששה מעונש חומר יותר מעונש הבעל הבצורת שהטיל עליהם.
- אולי לא מצאה מי שיסכים להרוג אותו לאחר הצלחתו בניסוי בהר הכרמל – מצאה רק מי שיודיע על כוונתה פסוק 3: **וַיֵּרָא, וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ... וַיָּבֵא = ריבוי פעלים** = זריזות (כלומר, אליהו נבהל/תופס ברצינות את האיום/אזהרה) וילך אל-נפשו=**פירוש א:** הלך כדי להציל את נפשו. **פירוש ב:** הלך לפי תחושות בטן ולא למקום מתוכנן מראש. **השוואה**: כמו משה, אליהו נמלט מפני מלך/מלכה שרוצה להרוג אותו בגלל שהרג אחד מנביאיו/עבדיו. **וַיָּבֵא** (עד) בָּאָר שָׁבַע וַיִּנַּח אֶת-נַעֲרֹו, שָׁם-אֵלֵיהֶו לֹא מְמַשֵּׁךְ לְהִיעָזֵר בְּעֹזֵר שְׁלוֹ כִי חוֹשֵׁשׁ שֶׁאֵם הַנַּעַר/עוֹזֵר שְׁלוֹ יֵצֵא לְחוּפֵשׁ וַיִּתְפֹּס וַיַּחֲקֵר יַעֲנֵו אוֹתוֹ וַיַּחֲשִׁפוּ הַיֶּכֶן אֵלֵיהֶו מִתְחַבֵּא. הַסּוּד הַכִּי שְׁמוֹר זֶה סוּד שְׁלֹא מְגַלִּים אוֹתוֹ לֵאמֹר אָדָם. פסוק 4: לאחר הפרידה מהעוזר/נער/שוליה שלו, אליהו ממשיך לצעוד מרחק הליכה של יום שלם ואז הוא אומר "רב" (=די! מספיק!) ומבקש מה' למות בנימוק שהוא לא יותר טוב/מוצלח מהנביאים שקדמו לו ולכן אין טעם לחיות. פסוק 5: ה' לא מקבל את בקשת אליהו ושולח מלאך שיעיר אותו ויצווה עליו לאכול! פסוק 6: אליהו מתעורר ומגלה שיש לידו עוגת רצפים=עוגה שנאפתה על גחלים. **וַיֵּאכַל וַיִּשְׁתֵּי, וַיִּשָּׁב וַיִּשְׁכַּב = ריבוי פעלים** = זריזות. מעיד שלא התעכב והתענג על האוכל אלא אכל ללא תיאבון. פסוק 7: המלאך שוב מעיר אותו ושוב מצווה עליו לאכול פעם נוספת. האכילה הראשונה נועדה להשביע את הרעב כי לא אכל יום שלם. האכילה השנייה נועדה להכין אותו לקראת הימים הבאים בהם לא יהיה לו אוכל. פסוק 8: **השוואה**: כמו משה, אליהו לא אוכל 40 יום ולילה, כמו משה, אליהו מגיע להר חורב=הר סיני. פסוק 9: **השוואה**: כמו משה, אליהו מגיע לאותה מערה, וגם אליו ה' מתגלה. **וַיֵּאמֶר לוֹ, מַה-לָּךְ פֶּה אֱלֹהֵי?** ה' שואל את אליהו למעשיו? מדוע הוא נמצא במערה לבדו במקום מבודד? **קושי דתי**: מדוע ה' שואל? הוא לא יודע הכל? הוא לא יודע שהוא מתחבא מפני איזבל שרוצה לרצוח אותו?? **פתרון**: זו שאלה רטורית שנועדה (1) לפתוח את השיחה בצורה רכה. (2) להעביר ביקורת – כיצד הגעת למצב כזה? **השוואה**: ה' שואל את האדם הראשון "איכה" את קין "אי הבל אחיך" את הגר "אי מזה באת" וכי לא כי אינו יודע היכן, אלא כדי להעביר ביקורת/לפתוח שיחה בצורה רכה יותר. פסוק 10: קנא קנאתי = אני נלחם מלחמות עבור "ה' צבאות". אליהו משתמש בשם שמבטא שה' הוא **אל המלחמות**.

הערה: אליהו בורא לעצמו אלוהים בדמותו שלו – של אליהו – הוא רואה בה' דמות לוחמנית כי הוא עצמו כזה. "כִּי-עָזְבוּ בְרִיתְךָ" אליהו במקום להתפלל בעד העם כפי שנדרש **מתפקיד הנביא**, הוא מוציא דיבתם רעה. לכן, ע"פ מסורת ישראל, **אליהו נענש** שהוא=נשמתו צריכה לפקוד כל ברית מילה (כסא אליהו) וכל סדר פסח (כוס של אליהו). כלומר: הוא לא נח על משכבו ב"שלום" (שלמות), ודמותו מוזכרת בצורה לא חיובית.

הערה: אליהו שוב מציין "נותרתי לבדי" הפעם הפירוש שלא רוצה להסגיר/לחשוף אותם אינו הולם את העניין. פסוק 11-12 וַיֵּאמֶר (ה' לאליהו), צֵא! = צא מהמערה= צא מה"קופסה"=מהתפיסות שלך (כפי שאמר לאברהם "צא מהאוהל")

וַיְהִי ה' עִבֵר וַיְרוּחַ גְּדוֹלָה וַחֲזַק מִפְּרֶק הַרִים וּמִשִּׁבַּר סְלָעִים - **לֹא בְרוּחַ ה'**
וְאִמַר הַרוּחַ רַעַשׁ, וְאִמַר הַרַעַשׁ אֵשׁ, אַנְפוּרָה <-
וְאִמַר הָאֵשׁ, קוֹל דְּמָמָה דְּקָה → **מבנה של X+1** = האחרון שונה / הכוון / הרצוי

עִבֵר וַיְרוּחַ מִפְּרֶק הַרִים וּמִשִּׁבַּר = **מצלול** – הצליל ררררר חוזר על עצמו – רומז לרעש/קול ששמע כרעש הסופה.
המסר: ה' לא מעוניין ב"רוח ובצלולים" שעושה אליהו אלא ב"מים שקטים - חודרים עמוק".

פסוק 13: תגובת אליהו למחזה הנבואי: וַיֵּלֶט (כיסה) פָּנָיו בְּאֲדָרְתוֹ

השוואה: כמו משה, אליהו מכסה את פניו כאשר נחשף למחזה אלוהי/נבואי.

במסורת היהודית הכוהנים מכסים עצמם בברכת כוהנים והמתפללים מכסים עיניהם בתפילת "שמע ישראל" כדי לכבד את קדושת המעמד/השכינה ששורה בזמן תפילות מיוחדות אלו. (הסיבה שנשים מכסות את העיניים בזמן הברכה על הדלקת נרות שבת קשורה לסיבה אחרת).

פסוקים 14-b13: שוב מסופר שה' שואל את אליהו מה אתה עושה פה ושוב מסופר שאליהו משיב את אותה תשובה בדיוק. זו הפעם ה(כמעט) יחידה בתנ"ך שיש כפילות ללא כהבדל.

מה הסיבה **לכפילות**? פירוש א: זו טעות בהעתקה. המעתיק לא שם לב שהוא שוב כותב את אותו פסוק. פירוש ב: זו ביקורת על אליהו שעונה אותה תשובה – כלומר לא הבין את המסר!

פסוק 15-18: ה' מקבל את בקשת אליהו, שיש להשמיד את כל החוטאים לה', ומצווה עליו למנות 3 בעלי תפקידים.

א. מלך חדש על ארם, ב. מלך חדש על יהוא, ג. נביא חדש. תפקידים יהיה להשמיד את כל החוטאים מלבד 7000 היינו מצפים שאליהו כמו אברהם לפני השמדת סדום ועמורה יתווכח עם ה' ויבקש להציל כמה שיותר אנשים, אולם, אליהו כשל **בתפקידו כנביא**, ובמקום להתפלל בעד העם התפלל להענשת העם, ולכן ראוי היה להחליפו.

פסוק 19: אלישע מוצג כאדם עשיר – מצליח מאוד מבחינה כלכלית. הוא בעל 12 צמדים של פרים שחורשים במחרשות. אלישע, למרות עושרו, עובד בעצמו יחד עם הפועלים ולא רק מחלק להם הוראות. נותן להם דוגמה אישית! אליהו ניגש לאלישע והוא משליך בקור רוח (המעידה על חוסר שביעות רצון על כך שמועד מתפקידו) על אלישע את אדרת/גלימה שלו = **מעשה סמלי** של העברת תפקיד הנבואה.

פסוק 20: אלישע מבין מייד את משמעות המעשה הסמלי. הוא רואה שאליהו מסתובב והולך ולא ממתין לנהל עימו שום שיחה ולא מברך אותו על קבלת המינוי. אלישע רץ אחריו ומבקש ממנו שימתין לו כי רוצה להצטרף אליו, ללמוד ממנו, אך רק לאחר שיפרד בצורה מכובדת מהוריו (ינסק אותם לשלום), ולא יעלם להם לפתע בלי כל הודעה/הסבר.

אליהו מגיב בצורה קרה/לא מכבדת: לָךְ שׁוֹב (להיפרד מהוריד), כִּי מָה-עֲשִׂיתִי לָךְ (מה בסה"כ עשיתי? נתתי לך תפקיד להיות המחליף שלי? מה מיוחד בזה?...) .

פסוק 21: אלישע לוקח את המחרשה והפריים ולא מחפש עצים ועגל אחר כדי לא לבזבז זמן וכדי להדגיש את המעבר המלא והמוחלט שלו מהעולם הכלכלי/חומרי לעולם הרוחני. הוא לא מצפה לחזור לחרוש ולכן שורף את המחרשה.

אלישע להבדיל מאליהו נותן מהבשר גם לפועלים שלו. דואג לאחרים ולא רק לעצמו. למרות כל הביקורת על אליהו, אליהו הוא נביא ה' ויש מה ללמוד ממנו, ולכן אלישע מצטרף אליו ללמוד ממנו כמו ש"מתמחה" לומד את הידע המקצועי מהמומחה ולא רק מקריאה. אין חכם כבעל הניסיון בפועל.

אמצעים ספרותיים להדגשת תכונותיו החיוביות של אלישע:

מספר סמלי – 12 – מדגיש שהיה עשיר גדול.

צמד בקר = **כפילות** – מדגיש שהיה עשיר גדול.

ויעזב, וירץ ויאמר = **דיבוי פעלים** = זריז.

השוואה ניגודית לאליהו-הוא לא נעלם בפתאומיות. הוא מאכיל אחרים ולא רק אחרים מאכילים אותו.

מה מטרות השוואה למשה?

מצד אחד – מאיר את אליהו **באור חיובי** – משווים אותו לגדול הנביאים – למשה רבנו.

מצד שני – מאיר את אליהו **באור שלילי** – הוא לא מתנהג כמו משה רבנו – הוא לא מתפלל בעד אלא נגד העם.

מצד שלישי – יש כאן **רמז מטרים** – כפי שמשה לא התאים לתפקיד של הנהגת בני ישראל בארץ ישראל ולכן לא נכנס לארץ כי היכה ולא דיבר אל הסלע (כדי להוציא ממנה מים) והוחלף ע"י יהושע בין-נון תלמידו, כך אליהו שלא מתאים לתפקיד הנביא לעם ישראל כי הוא מכה את העם (בעונשים-בצורת) במקום לדבר אליהם ולהחזירם בתשובה בצורה רכה ומבחירה חופשית, יוחלף ע"י תלמידו - אלישע.

כובעי החשיבה של דה-בוננו/ניתוח אפר"ת:

שאלה: מה "רע"י ב"מתק שפתיים"? מדוע מים שקטים חודרים עמוק יותר?

כאשר אנו פחות ערניים לשינוי החיצוני שמנסה להשפיע עלינו אנו פחות מתנגדים אליו.

כאשר במסגרת תוכנית "בידור" מוכרים לי זהות "אמריקאית" אני לא נבהל שגורמים לי להרגיש שכבר לא אכפת לי להיות

יהודי או לא יהודי/שכבר לא אכפת לי לחיות כאן או לרדת מהארץ/להתבולל/וכו' וכו'...

מלכים א פרק כ"א – כרם נבות היזרעאלי

- במי** מדובר? המלך אחאב **מה** קרה? **ניצל** מגמול אישי
מתי: (לאחר המלחמה עם ארם ו)לאחר רצח נבות היזרעאלי
למה: כי חזר בתשובה **איפה**: בעמק יזרעאל
כיצד: צם ולבש בגדי שק **כמה**: נדרשו 2 עדי שקר כדי להוציא להורג את נבות במשפט המבוזים שהתנהל נגדו.

הערות קצרות אך חשובות מאוד:

- פסוק 1: אחר הדברים האלה = בפרק הקודם סופר שאחאב ריחם על האוייבים שלו = **רמז מטרים** שמצפים שיהיה רחמן גם על שכניו. פָּרַם הָיָה לְנִבּוֹת הַיִּזְרְעֵאֵלִי אֲשֶׁר בַּיִזְרְעֵאל אֶצֶל (ליד) הַיַּכְל (ארמון-בית הקיץ של) אַחְזָב מֶלֶךְ שְׁמֶרוֹן **במצג הפתיחה (באקספוזיציה)** יש פרטים **שרומזים על הסיבוב בהמשך העלילה**: **פערי מעמדות** - מלך ונתין + יחסי שכנות. **המילה המנחה/הכפילות** של המילה "יזרעאלי" מבטאת שרק לנבות יש זיקה למקום/לקרקע שלו. **הערה**: העובדה שנבות שכן של המלך, מעידה שהוא היה במעמד חברתי-כלכלי-פוליטי גבוה.
- פסוק 2: אחאב, במקום לנצל את סמכותו להפקיע קרקעות לצרכיו הפרטיים, כפי שהותר לו על פי **משפט המלך** "בספר שמואל, מנסה בתחילה לפנות בצורה הוגנת לשכנו – שימכור לו את הכרם תוך הבעת מעין התנצלות שנאלץ לפנות אליו כי הוא זה שגובל עם הארמון שלו כאילו רוצה לומר – אחרת לא הייתי פונה ולא הייתי מטרוד אותך. שזו התרפסות נוראית של מלך **תנה** - לי את-פרמך = בקשה לרכוש את הכרם ויהי-לי לנגן-זרק, פי הוא קרוב אצל ביתי = הסבר הצורך/הכרח של אחאב דווקא בכרם זה **ואתנה** לך תחתיו פָּרַם טוב מִמֶּנּוּ-הצעה לסחר חליפין אדיב ונדיב מאת המלך שיפצה אותו בכרם ששווה יותר אִם טוב פְּעִינֶיךָ, **אתנה** לך כסף מחיר זה = הצעה מסחר בכסף.
- פסוק 3: **תגובת נבות** - סירוב לעסקה האדיבה והמשתלמת שהציע אחאב. **הנימוק הדתי** לסירוב: **חלילה לי מה'**, **מתתי** את-נחלת אבתי לך = אסור לפי הדין העברי למכור נחלת אבות.
- פסוק 4: **תגובת אחאב לסירוב נבות**: סר ונָעַף = מתוסכל וכועס/עצבני. **סיבת הכעס**: לא-אָתָּן לך את-נחלת אבותי-אחאב מזהה **מניע אישי! המילים המנחות** "לי-לך" מרמזות על כך. אחאב מפגין כלפי חוץ את הרגשות שמתרוצצות בתוך ליבו – אינו אוכל לחם – (לא אומר "שלוש" למקרר), נשכב על המיטה עם הפנים לקיר – ומשדר "אין לי מצב רוח לדבר" ... בקיצור – מפגין בכל דרך אפשרית "תשאלו אותי מה קרה?!" ...
- פסוק 6: אחאב מדווח לאשתו, אך במקום שיהיה כתוב "את אשר אמר נבות" התנ"ך מפרט מה סיפר – ועליו למצוא הבדלים... נֶאֱמַר לוֹ **תנה** - לי את-פרמך בְּכֶסֶף = אחאב **משמיט** את הנימוק לבקשה (קרוב לביטול) **הופך את הסדר** של הבקשה. או פָּרַם תַּחְתָּיו = אחאב **משמיט** שהציע כרם טוב יותר וכמובן **משמיט** את הנימוק הדתי לסירוב.
- לא-אָתָּן לך את-פרמך** = אחאב **מקדים** את המילה "לך" **מסוף המשפט** (פסוק 3) לאמצעו, כדי להדגיש שמדובר בריב אישי. **סיבת ההבדלים**: מעוניין "להראות טוב" בעיני אשתו. שלא תלעג לו שהוא הזמין על עצמו סחטנות כשניגש כך לנבות. כמו כן, הסתיר את הנימוק הדתי כי איזבל איננה מאמינה בה' והיתה לועגת לו על כניעה לנימוק זה.
- פסוק 7: **תגובת איזבל**: לועגת עליו "אתה, עתה תעשה מְלוּכָה?!" ... **אני אָתָּן לך**, את-פָּרַם נְבוֹת " ... **כובעי החשיבה של דה-בונ/נתיחות אפר"ת**: **שאלה**: האם אחאב השיג את מבוקשו? אם המטרה היתה שלא תצחק עליו – הרי שהוא נכשל! אם המטרה להפעילו אותה = הצליח! לפעמים אנשים עושים משהו כדי להקפיד/להפעיל/להתסיס משהו אחר כי לא רוצים ללכלך את הידיים בעצמם.
- פסוק 8: איזבל כותבת ספרים = אגרות וחותמת בחותם האישי של המלך = בחפץ זיהוי שצמוד לבעליו כדי שלא יגנבו את חתימתו. כלומר: אחאב לא יכול להגיד "לא ידעתי". מעבר לכך הספרים-הופצו בגלוי וגם הוא יכל לשמוע מה כתוב בהם.
- פסוקים 9-10: איזבל עושה **שימוש ציני במשפט העברי**, גם היא מנסה לזכות באמון/אהדת העם, ופועלת לפי הקודים של העם.
- מצווה לקבוע צום = אות אבל על האירוע העצוב שעומד להתרחש.
  - מצווה לנהל **משפט פומבי** - וְהָשִׁיבו אֶת-נְבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם
  - מצווה למנות שני עדי שקר - וְהוֹשִׁיבו שְׁנַיִם אֲנָשִׁים בְּנֵי-בְלִיעֵל נֶגְדוֹ - כי לפי התורה צריך **מינימום** שניים להרשיע.
  - ויעדהו (יפנו אליו **בגוף שני**): "בְּרַכְתָּ אֱלֹהִים וְנִמְלַךְ" = **תיקון סופרים** = קיללת את ה' ואת מלך שומרון = דינך מוות!
  - איזבל לא מצווה לסקול אותו – אך לא מצווה היכן יסקלוהו. הנוהג הוא – בכיכר העיר – למען יראו ויראו.
- פסוק 11: הזקנים (שופטים) והחורים (שרים) היושבים את (עם) נבות ציינו למלכה ובצעו את הפקודה.
- פסוק 13: הזקנים לא ממנים עדי שקר. לאחר שקראו צום וטרם מונו עדי שקר, שני אנשים נטלו על עצמם את התפקיד בעצמם נאמר "ויבואו" ולא "ויושבו" כפי שצוותה! והם מעידים "ברך" (בגוף שלישי) ולא בגוף שני כפי שצוותה. נבות מוצא להורג מחוץ לעיר ולא בתוך העיר כפי שמקובל. **סיבת ההבדלים**: ניסיון להביע מורת רוח/סלידה מהמעשה שנכפה עליהם וסיכך את חייהם אם לא יצייתו.
- כובעי החשיבה של דה-בונ/נתיחות אפר"ת**: **שאלה**: מדוע נבות לא מוותר על הקרקע ומשתף פעולה עם איזבל כפי שהזקנים משתפים איתה פעולה? **הצעה לתשובה**: אחרי שאמר "לא" הוא לא יכול לחזור בו. עונשו נחרץ. **השווה** תגובת מלך אשור למרד חזקיהו במל"ב י"ח).
- שאלה**: האם מותר היה לזקנים למנות את נבות? אומנם כתוב "לא תרצח" אך מדובר במקרה אונס. **הצעה לפעילות**: ראה את המונולוג של ה"קאפו" באושוויץ בסרט "אלוהים על דוכן הנאשמים" בו מסביר מדוע משתף פעולה **שאלה**: מה הטעם לרצוח את נבות? אין לו יורשים!!
- תשובה**: יש לו יורשים. גם הם נרצחו. בכל מקרה, יש טוענים שנבחר מקרה (קללה) שהעונש עליו הוא הפקעת הקרקע!
- פסוק 16: איזבל מקבלת דיווח שנבות מת ומוסרת דיווח זה לאחאב. אחאב לא מופתע = הוכחה נוספת שידע. וניגש לרשת את הכרם!
- פסוק 17-18: אליהו נשלח ע"י ה' להעניש את אחאב **בגמול אישי** בשיטה של **מידה כנגד מידה** (ימות **בעצמו באותו מקום**).
- מאשימו ב"הרצחת וגם ירשת?" = "החוטא יוצא נשכר?".
- פסוק 20: בתחילה אחאב מגיב בחוצפה. שואל "אתה מחפש אותי כאוייב?" ואלהיו משיב לו שאין בעיה למצוא מכור כמוהו לחטאים.
- פסוק 21-22: בגלל החוצפה או בגלל אישיותו של אליהו, אליהו מוסיף לו **גמול קיבוצי ודורות** שכל הזכרים בממלכתו ימותו.
- פסוקים 27-29: בגלל שאחאב נבהל ו"נכנע" חזר בתשובה (צם וכו') ה' דוחה את הגמול ומענישו בגמול דורות בלבד.
- כובעי החשיבה של דה-בונ/נתיחות אפר"ת**: (לאור המילה המנחה "כרם" ...)
- שאלה**: למה שיכור "אחראי" על מעשיו? למה "אי ידיעה" אינה פוטרת מאחריות? כי לפני שהיה שיכור ידע/יכל לדעת/צריך היה לדעת את סכנות השכרות. במשפט הפלילי זה נקרא "כניסה למצב בהתנהגות פסולה". בשפת חז"ל זה נקרא: "תחילתו בפשיעה סופו באונס". אדם לא יכול לחמוק מאחריות כי באופן חסר אחריות הפך עצמו לחסר ידע/אחריות.